

Iedereen taalcompetent!

Visie op de rol, de positie en de inhoud van het onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw

Toelichting bij het traject en de werkwijze

Dit document beschrijft het traject dat heeft geleid tot de visietekst *Iedereen taalcompetent! Visie op de rol, de positie en de inhoud van het onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw* en wil inzicht geven in onze werkwijze.

1. Opdracht Comité van Ministers

In het najaar van 2015 gaf het Comité van Ministers het Algemeen Secretariaat van de Taalunie de opdracht om na te denken over en invulling te geven aan een samenhangende visie op de rol, het belang en de positie van het onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw. In overleg met beleidsmedewerkers van het Vlaamse Departement Onderwijs en Vorming en van het Ministerie van OCW werd een plan van aanpak geschreven dat in de periode 1 februari 2016 tot en met 24 januari 2017 werd uitgevoerd.

2. Kernteam

De uitvoering gebeurde door een kernteam bestaande uit:

- *een kerngroep* met 7 experts op het vlak van taalonderwijs:
 - Jan Rijkers, voormalig coördinerend onderwijsinspecteur en oud-directeur van een school voor voortgezet onderwijs (voorzitter)
 - Marleen Lippens, coördinator taalbeleid, Nederlands en kunstonderwijs, Katholiek Onderwijs Vlaanderen
 - Alida Pierards, opleidingshoofd Bachelor in het onderwijs – kleuteronderwijs, Hogeschool PXL, Hasselt
 - Jordi Casteleyn, docent Antwerp School of Education – Specifieke Lerarenopleiding, Universiteit Antwerpen

- Bart van der Leeuw, leerplanontwikkelaar/vakexpert Nederlands, SLO nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling
 - Kris Van den Branden, hoofddocent Faculteit Letteren, KU Leuven (en lid namens de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren).
 - Paula Bosch, voorzitter van de sectie Nederlands van de Vereniging van Leraren in Levende Talen, NT2-specialist
- 2 medewerkers van het *Algemeen Secretariaat van de Taalunie*:
 - Steven Vanhooren, senior adviseur taalgebruik
 - Carlijn Pereira, beleidsmedewerker taalgebruik
 - een *extern adviseur*: Maryse Bolhuis (Meer met Taal)

De coördinatie van het traject was in handen van het Algemeen Secretariaat.

De kerngroep stond in voor kwaliteitsbewaking en gaf advies bij de uitvoering van het traject. Daarnaast gaf de kerngroep inhoudelijk advies bij de visieontwikkeling en bij het opstellen van de visietekst en de implicaties van de visie voor beleid en praktijk. .

3. Traject

Het traject bestond uit drie fasen. Fase 1 was gericht op inventarisatie van bestaande kennis en inzichten. Fase 2 stond in het teken van visieontwikkeling en van het uitschrijven van de visie over onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw. In fase 3 lag de nadruk op het identificeren en beschrijven van implicaties van de visie.

Op het overgangsmoment tussen fase 1 en 2 en tussen fase 2 en 3 vonden veldraadplegingen plaats in de vorm van rondetafelbijeenkomsten.

Hieronder worden de belangrijkste stappen per fase nader toegelicht.

3.1 Fase 1 – inventarisatie van bestaande kennis

3.1.1 Literatuurstudie

Om tot een stevig onderbouwde visie te kunnen komen, werd een uitgebreide literatuurstudie gedaan. Daartoe werd wetenschappelijk onderzoek naar taalonderwijs en taalontwikkeling (met nadruk op onderzoek dat is verschenen in de periode 2005-2016) verzameld en geanalyseerd en werden Vlaamse, Nederlandse en Nederlands-Vlaamse beleidsadviezen waarin aandacht is voor taalontwikkeling/taalonderwijs/onderwijs (Nederlands) en die in de afgelopen 10 jaar zijn aangeboden aan de bewindslieden voor onderwijs nader bekeken. Daarnaast werd een metastudie gemaakt van inzichten uit enquêtes en/of onderzoeken waarin leraren, leerlingen/jongeren, werkgevers en/of werknemers in de voorschoolse opvang worden bevroegd over (talige) vaardigheden en competenties voor de 21ste eeuw. Het betrof daarbij onderzoeken en bevestigingen die zijn verschenen in de periode 2010-2016.

Voor de analyse van de beleidsadviezen werd een beroep gedaan op het Centrum voor Taal & Onderwijs (CTO, KU Leuven) en op het Centrum voor Educatieve Dienstverlening (CED-groep, Rotterdam). De metastudie gebeurde door een freelance-onderzoeker.

3.1.2 Visieteksten structurele onderwijsnetwerken in Nederland en Vlaanderen

Bij de uitvoering van zijn beleid werkt het Algemeen Secretariaat van de Taalunie samen met Nederlands-Vlaamse netwerken en verenigingen die zich inzetten voor kwaliteitsvol onderwijs Nederlands: de Stichting HSN Conferenties Onderwijs Nederlands, de Beroepsvereniging van Docenten Nederlands als Tweede Taal (BVNT2), de Vereniging van Lerarenopleiders Primair Onderwijs en Onderwijs Nederlands als Tweede Taal (LOPON2), het Netwerk Didactiek Nederlands (NDN), de Debatunie, het Platform Taalbeleid Hoger Onderwijs en de Stichting LES. Tijdens de jaarlijkse gesprekken met deze netwerken is doorgesproken over hun visie op onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw. Een aantal netwerken heeft bovendien een tekst aangeleverd waarin de visie van het betreffende netwerk op onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw nader wordt omschreven. Daarnaast mocht het Algemeen Secretariaat ook een visietekst ontvangen van de Vereniging van Leraren in Levende Talen en input n.a.v. een rondetafelbijeenkomst over onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw van het Landelijk Netwerk Taal. De visies en meningen die uit de teksten en uit de gesprekken naar voren kwamen, werden meegenomen in de overleggen van het kernteam.

3.1.3 Rondetafelbijeenkomsten

Op 15 en 24 juni 2016 werd in respectievelijk Mechelen en Rotterdam een rondetafelbijeenkomst georganiseerd, waarvoor leraren en professionals uit het intermediaire veld (onderwijsondersteuners, lerarenopleiders, curriculum- en leerplanontwikkelaars, methodemakers, materiaalontwikkelaars, enz.) werden uitgenodigd. Doel van de bijeenkomsten was een brede inventarisatie van kennis, opvattingen, meningen over onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw.

De deelnemers werden uitgenodigd om na afloop van de conferenties bijkomende toelichting toe te sturen over hun visie of mening. Enkele deelnemers zijn op deze uitnodiging ingegaan en stuurden aanvullende informatie, een statement, een reflectie, enz. toe. Deze input werd meegenomen in de overleggen van het kernteam.

In het verlengde van de rondetafelbijeenkomsten werden individuele gesprekken gevoerd met diverse onderzoekers en andere deskundigen op het vlak van taalontwikkeling en onderwijs Nederlands.

3.2 Fase 2 – Visieontwikkeling

In de tweede fase van het traject stond de ontwikkeling van de visie en het uitschrijven van de visietekst voorop. Dat proces vond plaats binnen het kernteam. Daarbij werd gebruikgemaakt van de inzichten uit de bestudeerde onderzoeken en adviezen, van de input die werd geleverd door de structurele netwerken onderwijs en van de uitkomsten van de rondetafelbijeenkomsten.

Ter afsluiting van fase 2 en in voorbereiding op fase 3 werd in Antwerpen een derde rondetafelbijeenkomst georganiseerd. Ook deze conferentie was bedoeld voor leraren en professionals uit het intermediaire veld en was gericht op brede inventarisatie. Tijdens de bijeenkomst werden de krijtlijnen van de visie gepresenteerd. Daarop voortbouwend werd met de deelnemers gesproken over de mogelijke consequenties van de visie voor de praktijk van het onderwijs zoals we die vandaag kennen. Bovendien kregen de deelnemers de kans om zich uit te spreken over welke noodzakelijke vernieuwingen zich opdringen in het curriculum Nederlands en welke punten zij daarbij prioritair onder de aandacht zouden willen brengen van het onderwijsbeleid.

3.3 Fase 3 – Visieontwikkeling

Focus in de laatste fase lag op de implicaties die de geformuleerde visie heeft voor beleid en praktijk en voor de organisatie of inrichting van het onderwijs Nederlands. Deze vormen een basis voor eventuele vervolgacties naar aanleiding van de visie. De gesprekken en discussies daarover werden gevoerd binnen het kernteam. De input uit de derde rondetafelbijeenkomst werd daarin meegenomen.

4. Afstemming

In elke fase van het traject vond inhoudelijke afstemming plaats met:

- a. beleidsmedewerkers onderwijs van het Vlaams Departement Onderwijs en Vorming en van het Ministerie van OCW
- b. het Bureau2032
- c. de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren.

Daarnaast werden de krijtlijnen van de visie besproken met het Platform Onderwijs Nederlands en Nederlands als Tweede Taal (PONT2), het adviesorgaan van het Algemeen Secretariaat als het gaat om Taalunie-beleid op het vlak van onderwijs Nederlands binnen het taalgebied.

5. Presentatie en vervolg

Op 25 januari 2017 is de visietekst, samen met een aanbiedingsbrief, overhandigd aan het Comité van Ministers van de Taalunie. Beide teksten zijn gepubliceerd op het Taalunieversum. De visietekst wordt gericht verspreid onder de onderwijsrelaties van het Algemeen Secretariaat en ter inspiratie toegestuurd aan alle betrokkenen bij de vernieuwing van het curriculum Nederlands. Eind mei/begin juni 2017 zal het Comité van Ministers de inhoud van de tekst nader bespreken en officieel reageren op de tekst.